

mi le še ostaje, da z ozirom na preračunjene stroške tu opomnim, na kak način in v kakih svotah se bodo ti porabljali, ako se sprejmejo moji predlogi.

Po prejšnjem popisovanju naj bi se v

I. dobi zidanja

pričela sledeča dela:

- | | |
|--|---------------|
| a) Naprava kunete od izliva Gruberjevega kanala v Ljubljano do Fužin s stroški | 292.000 gold. |
| b) vse stavbe v Gruberjevem kanalu | 412.000 " |
| Skupaj | 704.000 gold. |

Ko bodo dovršena ta dela, ki se zamorejo razdeliti na 2 do 3 leta, naj se

- | | |
|--|--------------|
| c) naredé vsa dela, ki so predlagana pri stranskih pritokih in ki pripadejo konkurenčnemu fondu; morebiti najboljše v tej vrsti: | |
| 1. Reguliranje Malega grabna s stroški | 46.500 gold. |
| 2. Reguliranje Ižice s stroški | 197.000 " |
| 3. Jez čez dolino Iške s stroški | 24.000 " |
| 4. Odkup škodljivih padov mlinskih potokov in poprave jezov s stroški | 16.000 " |
| 5. Reguliranje Borovnišnice s stroški | 32.300 " |
| 6. Jezovi čez doline in zadnji prepad v Gradaščici s stroški | 39.400 " |
| 7. Reguliranje Švice s stroški | 5.300 " |
| 8. Reguliranje Cornovega kanala s stroški | 17.000 " |
| Skupaj | 377.500 " |

Dela od 1—7 se lahko razdelé na več let, kakor bodo ravno nanesti pripomočki, ki bodo na razpolago; dela pri Cornovem kanalu pa se morajo ravnati po tem, kakor bode napredovalo poglobljenje tistih vodotočev, ki so s tem kanalom v zvezi.

Za

II. dobo zidanja

ostaja še tedaj:

- | | |
|--|---------------|
| d) Reguliranje Ljubljane od Malega grabna naprej do izliva Gruberjevega kanala s stroški | 432.000 gold. |
| e) slučajna dopolnitev, oziroma povikšanje zaporov dolin s stroški | 35.000 " |

tedaj skupaj 467.300 gold.

Ako se prištejejo k tem delom, ki bodo po sumarnem proračunu	1,548.000 "
veljala, tudi stroški stavb ob stranskih pritokih, ki so zračunjeni s	155.200 "

tedaj znašajo vsi stroški za predlagano izboljševanje 1,703.200 gold.

Razume se samo ob sebi, da v tej svoti ne stojé ona dela, ki jih morajo podružna društva, občine ali posamezni posestniki v izsušenje zemljišča, ležečega v njihovih mejah, izvršiti v teku nekaj let, deloma, da se popolnem znižajo izpodtalne vode, kakor to tirjajo dotični projekti, deloma da se zajezé vode v stranskih jarkih, ker bi se sicer šota popolnem izsušila.

Dobiček, ki bi ga imelo močvirje od teh predlaganih del, je zelo velik.

Ako se Ljubljani najviša voda zniža, tedaj bode nevarnost povodnji popolnem odstranjena za celo močvirje in potem se sploh zamore naseliti na-nj več ljudstva, ki ne bode samo oponašalo se, temuč tudi pospeševalo razvoj celega okraja.

Ko se ne bode šota več žgala, bode v zdravstvenem obziru mnogo pridobilo ljubljansko močvirje, še več pa glavno mesto Ljubljana.

Po dovršenem znižanju najviše vode se bode tudi zamogla šota izkopati blizu $\frac{2}{3}$ sedanjega mahovja in poslednje se bode spremenilo v rodovitna polja; potem bode treba le zadnjo tretjino obdelovati kot močvirje, ki pa bode pri umnem obdelovanju tudi dajalo dovolj velik vžitek, kajti povodenj ga ne bode nikdar več preplavila.

Sedaj je pač še nemogoče, to korist s številkami zračunati; vendar hočem poskusiti ceniti, koliko bode svet več vreden, ko bode izboljševanje dokončano, in upam, da bodem resnico precej natanko zadel.

V ta namen vzamem, da je močvirje okroglih 15.700 hektarjev veliko, ter ga razdelim aproksimativno (približno) v sledeče vrste:

- | |
|---|
| a) 1500 hektarjev sveta, katerih sedaj povodenj sicer ne pokrije, ki so pa vendar na nekaterih krajih zamlakuženi; ta svet bode v prihodnje več vreden deloma vsled izsušenja, deloma vsled skupnega razvoja kmetijskih razmer na močvirji; |
| b) 4500 hektarjev rodovitne zemlje, katere povodenj poplavi, a se bode vsled znižanja najviše vode lahko izsušili; |
| c) 3000 hektarjev močvirja, ki so poplavljeni in zamlakuženi in ki se vkljub znižanju najviše vode v prihodnje vendar le kot mahovje obdelovati morejo; |
| d) 7200 hektarjev močvirja, katere sicer povodenj pokriva, a šota se jim zamore odstraniti s tem, da se izkoplje ali požgé; potem se bode prišlo do spodnje zemlje. |

Jaz cenim, da bodo te 4 vrste zemljišč toliko več vredne:

ad a) hektar po 43 gl. (joh po 25 gl.) =	37.500 gl.
ad b) " " 121 " " " 70 " =	544.500 "
ad c) " " 70 " " " 40 " =	175.000 "
ad d) " " 295 " " " 170 " =	2,124.000 "

tedaj poskoči cena za 2,881.000 gl.

Razume se samo ob sebi, da bode ta večja vrednost nastala še le čez več desetletij, ko bode najviša voda se upadla, ko bodo vsi kulturni jarki zvrševali svoj posel in bode spodnja zemlja spremenjena v rodovitno polje, ko bode vrh tega pridno, delavno in razumno prebivalstvo prav uporabljalo one koristi, ki mu jih bode izboljševanje dajalo.

Slovstvene stvari.

V spomin

dr. Jan. viteza Bleiweisa-Trsteniškega.

Spisal Jos. Cimperman.

Tožila o smrti očina je,
Ko vplenila tega jej sina je:
"Pogledi, rod, na mrtvaškem odri
Tvoj Oča spi in voditelj modri!
V ljubezni zvesti pozabljal sebe,
In vže pri mejniki življenja stal,
A zate v skrbéh je še dejal:
Težko, moj narod, se ločim od tebe!
Ljubé ga čestimo! Ljubezen, le ôna
Trdneja od sive je skale in brôna.

Da izročam javnosti nekatere liste nepozabljivega mi pokrovitelja dr. Jan. viteza Bleiweisa, nagibljeta me poleg hvaležnosti še dva razloga. Prvi razlog je radostno uverilo, da skazem tem načinom veliko ljubav književnosti slovenski, a drugi razlog ima svoj kôren v zunanji obliki listov, kateri so, namenjeni le hipu, kadar ni utégnil slavní mož govoriti z mano o delih za „Matico“, „Novice“ itd., načrtani največ na navaden

papir v naglici in največ s svinčnikom, čegar poteze hitro izginjajo. Zato smatram v svojo dolžnost, da se tiskovnim potem otmó pogube marsikatero originalne zrnovite izjave veljatelja, katerega je slovenski narod nazíval čestnim imenom „Očeta“, in upam, da bode gotovo vsak naobražen Sloven z zanimanjem čítal, kakóve nazore o književnosti sploh je gojil in kakó blag človek je bil.

Mnogi nazori se utegnejo kómu čudni dozdevati, a péchat nosijo duhá dr. Bleiweisovega in uverjen sem, da vse, kar je pisal meni o književnih stvaréh, povedal bi bil tudi očito sam brez vse bojazni, da je bilo treba. —

Pošiljam zatorej za sedaj v občinstvo iz obilice te izbrane liste z vročo željo, da dosežejo svoj namen! Kjer je uméstno, pridél sem potrebnih pojasníl, kjer kaže, za pietete voljo izpustil, kar ne bi morebiti uga-jalo večini čítalcev naših dníj. —

V Ljubljani konec majnika meseca 1883. 1.

I.

Častiti gospod!

— — — Pri Vaši zbirki lepih pesmic, ki ste jih na poročilo Tomanovo *) spisali, zgodila se je ta pomota, da je vredništvo odločilo pesem „cesarsko“ na konec celega snopiča, a potem, ko se je snopič končal, pozabil je stavec na ono pesem, ker je bila uvrščena bolj začetku. Zdaj pa ne bilo bi več na pravem mestu, da bi, po dolgem ločena od prejšnjih, natisnila se samica.

Ali Vam dr. Toman ni obljubil kaj honorara za to zložbo? Če Vam je, pišite mi, da se jaz do vdove njegove obrnem o tej zadevi.

Pozdravlja Vas prijazno

Dr. Jan. Bleiweis.

II.

V Ljubljani 27. aprila 1871.

Častiti gospod!

Brž, ko je te dni gospá vdova Tomanova iz Beča prišla, kjer je bivala čez zimo, bila je moja skrb, da spolnim obljubo Vam dano.

Dobil sem od nje za trud Vaš z vojnimi pesmami 50 gold., ki jih je rada dala, ker tudi ona se je spominjala, da Vam je rajni dr. Toman naročil te pesmi. Spolnila Vam je tudi željo drugo, ter Vam pošilja priloženo fotografijo. **)

Radujem se, da sem pripomogel v to, da ste dobili, kar Vam gré.

Pozdravlja Vas nevtrudljivega delavca na slovstvenem polji našem srčno

Dr. Jan. Bleiweis.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Gorice 4. jun. (Izv. dop.) Okoli volitev se suče zdaj tudi na Goriškem politično mišljenje in gibanje. Kdor bi verjel italijanskim, pa tudi dunajskim nemškim listom, ki so oboji Slovanom sovražni, mislil bi, da Slo-

*) To sem si bil izrečno izprosil, drugo prepustil vse dr. Bleiweisu na svojo voljo.

**) Dr. Lovro Toman me je bil naprosil, naj sestavim zbirko vojaških pesnij za naš domači polk. S tem delom je želel napraviti veselje ter je posvetiti baronu Kuhnu, vender predno sem mogel stvar zavřiti, umrl je dr. Toman. Nekateri teh pesnij sem izročil potem „Novicam“, da so jih objavile.

venci na Goriškem se ne boré samo zato, da bi pristojno število poslancev dobili v svojih okrajih, ampak tudi z namenom in željo, Italijanom kak sedež izpodmakniti. Resnično je pa samo to, da se je Slovencem boriti za svoja lastna mesta, za sedeže, na katerih so vsaj v poslednji dobi domačinci, dasi taki in taki, sedeli. Nasprotniki obračajo svojo taktiko proti nam, da bi nas toliko laže prehvapili in nas spravili še v slabše položje, nego smodoslej. Prešlo jesen niso bili naši „gorjani“ zreli, da bi se jim volilna pravica razširila v enaki meri, kakor za državni zbor; zdaj pa isti listi dajejo svojcem spričevalo, kakor da bi bili naši Lahi politično bolj zaostali, nego volilci „v Galiciji in Bukovini“. Dasi se naša „Sloga“ zaradi volitev ni še genila, ji nasprotniki vendar pripisujejo „najživahniše gibanje“ in tako rekoč čeznaravno moč. Resnica je zopet samo to, da na pr. goriška kupčijska in obrtnijska zbornica voli dva deželna poslanca, katera delujeta na laški strani, zato, ker se Slovenci brigajo za to zbornico toliko, kakor da bi je ne bilo, tako da je naše ljudstvo skoro še po imenu ne pozna. Enaka onemoglost, hotel sem reči, dosledna nemarnost od strani Slovencev se kaže tudi v goriškem mestu, ki voli tudi dva deželna poslanca. Ne tu, ne tam se Slovenci ne zganejo, in vendar bi morali skrbeti, da bi se Lahi od te strani ná-nje vsaj toliko ozirali, da bi volili vsaj po enega bolj zmernega, tudi slovenskim težnjam pravičnega zastopnika. Ker pa leto za letom nič ne storimo, ni čuda, da Slovencev Lahi ravno v mestu še poštevajo ne in nas imajo samo za „naseljence“. Nasledek pa je, da ostajemo v deželnem zboru v manjšini, in da nam ni upati, da bi prodrli s predlogi, ki bi obsežali širše politične pravice, namerjene tudi Slovencem. V sedanjem položaji se morajo Slovenci iz navedenih razlogov, torej tudi vsled svoje lastne krivde, še srečne šteti, če dosežejo v deželnem zboru enakost glasov z Italijani. Pa še za to relativno ugodnost so si bili v prešli dobi v velikih skrbéh, in od slučaja do slučaja so se morali slovenski poslanci med seboj pogajati, da so drug drugemu pridobili za potrebno edinost pri važnih predlogih, in vedno so bili odločniši naši zastopniki v strahu, da jim kak švigašvaga in strahopetec ne uide v nasprotni tabor. Strah na naši strani je bil soseben velik, kedar je bila nevarnost, da se kdo tržaški vladi ne zameri, takrat par naših zastopnikov ni bil nikdar zanesljiv, tudi ko bi jih bil prej Demosten za-se pridobil. Jasno je, da tako položje ni vzbujalo veselja, in ves boj, ki se bíje tudi pri teh deželnozborskih volitvah na Goriškem, je nastal uže zdaj zaradi tega, da bi se omahljivcev narod ubranil.

(Konec prih.)

Z Lesec 3. junija. — Danes posvetovalo se je tukaj precejšnje število županov našega okraja, da se dogovoré, kako sprejeti presvitlega cesarja pri njegovem prihodu na Bled. — Ne bom popisaval nadržbnosti razgovarjanja, omenjam pa, da imata pri takih shodih navadno zeló merodajno besedo gorjanski župan Žumer in pa radoljški župan Hudovernik.

Med drugim ugibalo se je pri razgovoru tudi, kdo bo cesarja nagovoril v imenu županov, in mislili smo sploh, da ta časten nalog dobi odličnejši naroden župan, kmet ali gospod. Mislilo se je na Žumra, toda on izgovarjal se je tako dolgo, da nima časa, akoravno bo tako in tako pri sprejemu navzoč, da je bil konečno imenovan za ta častni posel edini narodni nasprotnik, naš radoljški Hudovernik. — Ta sklep razsrdil je več najbolj zavednih županov, tako, da so zapustili shod z odločno voljo, prekucniti ga, sicer pa rajši izostati. — Nevolja bila je toliko večja, ker je nesrečni ta sklep zakrivil Žumer sam, o katerem bi bil po pravici smel

Sprehajaje se dne 20. februarja 1842. l. z nekim prijateljem po rimskih ulicah, prideta do ravno omenjene cerkve sv. Andreja. Prijatelj imel je v neki bližni hiši posel, toraj prosi Ratisbona, naj ga nekoliko počaka. Ta mu to obljubi; ker pa vendar prijatla ni bilo precéj časa nazaj, vstopi (Ratisbone) iz radovednosti v cerkev, ki je stala odprta. V tretji stranski kapeli tega sveetišča od glavnih vrat gori (na evangeljski strani) nahaja se altar Marije brez madeža Spočete. Ratisbonu bila je dobra prijateljica (kristijanske vere) o neki priliki podarila, ali bolje reči: vsilila malo svetinjico brezmadežne Matere Božje z nadležno prošnjo: naj jo včasih poljubi. Nekako nehotoma se je Ratisbone tej prošnji vdal. In kaj se zgodi? Marija prikaže se mu v tej cerkvi v vidni podobi. Prijatelj njegov pride med tem iz hiše, in ker Ratisbona nikjer ne zapazi, pač pa vidi odprto cerkev, kamor je on morda vstopil, podá se toraj tudi on v njo. Kaj pa vgleđa? Ratisbone klečal je pred Marijnim altarjem, in ko začuden prijatelj bliže pristopi, vidi, da plavajo njegove oči v solzah. „Videl sem jo“, reče Ratisbone; iz zagrizenega Savla postane goreč Pavel; zapusti na veliko nevoljo svojih sorodnikov mlado nevesto, premoženje, rod in vero; se pokristijani; vstopi v jezuitski red; postane mašnik; gre v Jeruzalem; vstanovi red „Sijonskih hčer“, katerih glavni namen je, moliti in delati za spreobrnjenje judov in sploh nejevernikov k kristijanski veri. Kakor je znano, živi Ratisbone še zdaj, in dela prav z apostoljsko gorečnostjo za zgoraj navedeni namen. (Ko je bil pred nekimi leti moj prijatelj gosp. Peterlin obiskal sv. deželo, maševal je en dan tudi v cerkvi Ratisbonovega vstava v Jeruzalemu; in ker je bil cerkovnik ravno odšel po opravilih v mesto, priredil je vse potrebno za sv. mašo gosp. P. Ratisbone sam z lastno roko. Kakor je znano, nabira tudi naša „Zg. Danica“ milodare za Ratisbonovi vstav.)

Ko smo prišli s prijatelji do cerkve sv. Andreja, kateri je prizidan velik samostan (menda čč. gg. Minoritov), bilo je ravno o času, ko so rimske cerkve navadno zaprte, in si privošči prebivalstvo kratek popoldanski počitek. Tiho je bilo po samostanu, kakor v grobu. Nikjer ni bilo žive duše. Po naključji našli smo v nadstropji odprta vrata oratorija, ki je nad zakristijo, in od le-tod videli smo v cerkev. Nepopisljiva čutja napolnovala so mi srce, ko sem pregledoval sveetišče, v katerem se je vršila zgor omenjena dogodba. Ker znotranja prošnja ni nikomur prepovedana, zapisal sem tudi jaz natihoma naslednje besede v svojo malo ročno knjižico: „O Marija čudodelna, skaži tudi meni svojo spremogočno pomoč za dušni in telesni zdravi vid; za vse moje dušne in telesne potrebe; prosi za me in za vse moje ljube, žive in mrtve. Amen!“

Zapustivšim oratorij in pridšim zopet v zdolna hodišča, prišel nam je cerkovnik nasprot, ki nam je rade volje odprl cerkev, ki je zelo lepa, snažna, in ima mnogo lepih slik in kipov. A, nas gnalo je le pred Marijni altar, da bi si ga ogledali v neposredni bližavi, in se vnovič priporočili v njeno premogočno pomoč. Na steni epistelske strani naslikana je na presni zid čudovita dogodba Ratisbonovega spreobrnjenja; pod njo so postavljene letne številke. (Posrečilo se mi je uže pozneje, dobiti v last fotografično posneto sliko Ratisbonovega spreobrnjenja.)

(Dalje prihodnjič.)

Slovstvene stvari.

V spomin

dr. Jan. viteza Bleiweisa-Trsteniškega.

Spisal Jos. Cimperman.

(Dalje.)

III.

Častiti gospod!

— — — Prešérin je izvrsten pesnik slovenski, s katerim se smemo po pravici ponašati in ga v oblikah pesniških vsem drugim v izgled staviti. Ali njega cultus ne sme pristransk biti, da ne postane — pretiran.

Kolikrat sem se jaz ž njim in Kastelcem zadnji čas pravdal zagovarjaje potrebo in sposobnost slovenskega jezika za uradne pisarne, kar sta ona — obá „Kanzeleimänner“ — odbijala. Obá sta bila le pesnika in nič družega več, kakor je Rieger po pravici Miklošiča imenoval „Slavista“ a ne Slovana. Pisma v „zapuščini“ njegovi, ki so v „letopisu“ Matičnem,*) pričajo marsikaj.

Z resničnim spoštovanjem

Vam udani

Dr. Jan. Bleiweis.

IV.

Dragi gospod!

Jako milo mi bode, da „Novicam“ pošljete spomin obletnice, kar nam je — kar je meni — nemila smrt vzel dr. Costo, s katerim sva si bila najsrčnejša brata. Še ga od onih, ki so ga neprenehoma psovali in mu v obraz bljuvali, nikdo ni namestil, in eno leto bilo je dosti časa, pokazati, če je kdo onih zmožen stopiti na njega mesto.

Prosim tedaj, da mi pošljete dotični spis o pravem času.

S srčnim pozdravom

Vam udani

Dr. J. Bleiweis.

V.

Častiti gospod Cimperman!

— — — Memogredé le omenim, da jaz se težko ogibljem besedi „armada“, čeravno vem, da naši bratje na jugu imajo namesto „armade“ vojsko, ker narod naš rabi le „armada“ — za „Krieg“ pa tudi od nekda le „vojska“. Saj bratje nam na jugu našo mizo zvejo stol — ko bi mi stol za mizo pisali, včinili bi mnogo zmešnjav.

Na ogled mi poslana pesem za Janežiča bode lepa kantata,**) če jej skladatelj dober napev izmisli.

Jaz bi le o njej le-to omenil, da tu in tam bi kakošna beseda se predrugačila, na priliko „svobode dan“... ker Janežič ni se nikoli prikazal na političnem polji, temveč je z dušo in telesom le delal za napredek literature naše.

Nikar pa ne mislite, da mislim, da „svoboda“ itd. kazí čestitko Janežičevo.

Čudim se pa Vam naprednemu slovenskemu pisatelju, da se še vedno ne morete odkrižati nepotrebemu e v persih, serci itd., saj sem v „Novicah“ r kot samoglasnik uže davno vpeljal in tudi v tem stopil v kolo Jugoslavenov. Potem bi ne bilo treba pisati persih, serci itd., kajti tisti akcenti v obče kazijo tisek,

*) Gledi letopis „Matičin“ 1875. l. str. 153—179.

**) Zložil sem jo bil po naročilu „Glasbene Matice“.

in delajo naj se le ondu, kjer so res potrebni. Tako na pr. se v poslednjem „Vrtci“ v neki pesmi nahaja toliko tistih „strel“ (dál, dolžnosť, podāj itd.), da ne vem, ali je to le zarad „lepšega“, vsaj potrebno ni, ker „dal“ bo vsak bral „dal“ itd.

A to so le „unmassgebliche“ opazke.

Naslov kantati naj bi po mojih mislih bil le kratek, kakor je tudi Prešérin take napise na kratko delal.

Toliko v naglici od

Vam udanega

2/7. 76.

Dr. J. Bleiweisa.

VI.

Dragi gospod Cimperman!

V prilogi pošiljam Vam za „Naznanila kmetijske družbe“ nekaj, kar prosim predstaviti lahko umevno vsacemu kmetovalcu in brez tistih novotarij, ki nam hočejo zdaj na pr. zatajiti še naš starodavni, v **narodu živeči** „med“ s pisavo „mej“ etc. etc.

Tako naj pišejo taki, ki sicer malo delajo, pa se radi guncajo po specialitetah. Meni je Metelkova slovnica sveta slovnica, katere še nikdo ni prekosil.

Srčno Vas pozdravlja

10/8. 77.

Dr. J. Bleiweis.

VII.

Predragi gospod!

Srčna zahvala za Vaš mili spomin*) v zadnjem „Slovinci“!

Čeravno nikdar nisem iskal in še dan danes ne iščem hvale pred svetom, in mi zadostuje dobra vest, da sem storil, kar je dolžnost moja bila, ko me je previdnost Božja izbrala leta 1843. za borilca zatirane matere Slovenije, vendar je srce vsacega človeka tako mehko, da mu dobro dé priznanje njegovega delovanja, ako to izvira iz srca tako poštenega sina mile domovine, kakor ste Vi, ki dobro vé, da na polji njenem raste več pelina kot sladkih rožic.

Še enkrat tedaj lepa hvala za prijazni Vaš spomin, z zagotovilom, da Vam kakor dozda ostanem

vedno udani prijatelj

Dr. Jan. Bleiweis.

Na dan vel. Šmarna 1877.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Slatina v Rumuniji 6. junija. — Na mojo izjavo v 19. števil. „Novic“ je gospod Ernest Kramer v 21. števil. „Novic“ odgovoril, da ni resnično, da bi bil on moje delo in stavbene načrte, ki se nahajajo v knjigi l. 1878. od vis. c. kr. ministerstva za poljedelstvo pod naslovom „Pläne landwirthschaftlicher Bauten des Kleingrundbesitzes in Oesterreich“ na svetlo dani, rabil ter zahteva drugih dokazov.

Še enkrat izjavljam, da je gosp. Ernst Kramer v svojem izdanem spisu „Musterpläne für landwirthschaftliche Bauten in Krain, mit besonderer Berücksichtigung der Wochein, 1883“ vso (nemško) stran 3 in začetek 4. strani mojega visokemu ministerstvu poslanega dela od besede do besede prepisal in da je ob enem stavbenih načrtov podobo I s števil. 1 do 14, — dalje podobo III (prednji pogled), podobo IV (stranski po-

gled bohinske hiše), ter podobo V (prednji pogled hleva) potezo za potezo, črto za črto iz mojih vis. ministerstvu izročenih načrtov zvesto posnel.

Opiraje se le na to od mene doposlano delo je potem gospod Kramer v svojem spisu poročilo dalje razpravljal. Da se resnica moje trditve izpozna, bodi občinstvu v dokaz (ki naj bi ga gosp. Kramer vis-à-vis moji osobi ne bil imel tirjati) moja prva izjava, kakor tudi ondi imenovani gospodje Janez Mesar, Ernst Faber, Anton Homač in Gvajec; dalje vis. ministerstva za poljedelstvo delo „Pläne landwirthschaftlicher Bauten des Kleingrundbesitzes in Oesterreich 1878“ stran 14, s tabelo št. 12 (Krain mit den Bauplänen); isto tako stran 10 navedenega dela, kjer je gosp. c. kr. sekcijski načelnik baron Arthur pl. Hohenbruck z raztegnjenimi črkami dal tiskati: „Die Originalpläne wurden geliefert für Krain vom Central-Ausschuss Franz Schollmayer in Laibach“.

O tej reči je to moja zadnja beseda mojemu nekdanjemu varovancu, gospodu Ernstu Kramerju.

Franc Schollmayer.

Iz Gorice 4. jun. (Izv. dop. — Konec.) Ravno ti omahljivci pa imajo med ljudstvom veliko moč, kakor jim kaže iz posebnih vzrokov tržaška vlada posebno ljubezen do njih. Naš državni poslanec je sicer te dni objavil, kako se je grof Taaffe izrazil proti temu, da bi vlada vplivala na volitve, in proti temu, da bi kak c. kr. uradnik hotel naše ljudstvo zastopati v deželnem zboru. Pa kaj pomagajo izjave, tudi dunajske vlade, dokler pri nas nasprotni veter piha, in po tem, ko so se na skrivnem uže vse dogovorili. Ponavljamo pa, da vse spletke, iz katerih krogov koli, bi ostale brezvspešne, ko bi rodoljubi zlasti v gorenjem delu soške doline ne bili več let preveč rok križem držali. Da so bili duhovniki prepasivni, je narodni zavesti veliko škodovalo, in zelo bi se morali potruditi in zediniti ravno oni, da dobimo iz njih krajev odločniših in vsaj zanesljivih poslancev. Blizu enaka je tudi na Krasu, kjer pa se narod menda vendar ohrabri, kolikor iz večjega obližja čuti, kdo mu je pravi prijatelj in neprijatelj.

Kandidatov niso še razglasili, ker ožji volilni odbor si je vzel časa, da se sporazume s širjim volilnim odborom, to je, z rodoljubi na kmetih. Ravno zato pa, ker hočejo izvedeti pravo narodno mnenje, naj bo volilni odbor kar mogoče previden, in naj nobenega kandidata sam ne vsiljuje, ako ga narod dobro ne pozna in ako ga narod sam posebno ne želi imeti za svojega zastopnika. Ker se oglašja tudi pri nas več kandidatov, je velika dolžnost, skrbeti za to, da dobimo sosebeno tudi dva sposobna zastopnika za deželni odbor; odbornika morata biti pa taka, da bivata stalno v Gorici. Deželni odbor rešuje imenitne naloge, Slovencem mnogokrat na veliko škodo, če ni odbornikov v mestu. Posebno važnost kaže odbornikovo mesto tudi zarad deželnega šolskega sveta, ki Slovencem gotovo neugodno sklepa, če ni navzočega deželnega odbornika, ki zastopa Slovence. Vse to grenka skušnjava uči, potem naj se poslanci za ta del med seboj pogode, kakor jim drago; samo gledajo naj, da narod ne bo tudi v bodočnosti škode trpel za ta važni del. Vsekako se nam z deželnozborskimi volitvami bližajo dragi dnevi, dragi v hudem pomenu, če zdaj rodoljubi ne storijo svojih dolžnosti in ne popravijo vsaj nekaj onih zamud, katere niso nepremagljive, če hočejo. Želimo pa narodu, da bi ga škodljivi vodniki ne vodili več za nos, kakor se je godilo vsaj po nekih krajih doslej; rodoljubom želimo pa srčnosti in vstrajnosti, da se jim trud z vspehom in na srečo narodov obilo poplača.

*) Štev. 90. 1877. l. neka čestitka v distihih, ki je natisnena, žal! z metriškimi pogreški, katerih je krivo neznano mi okorno peró.

- f) razsojevanje o vseh pritožbah, vloženih zoper poslovanje in sklepe predstojništva;
- g) določitev najvišje svote, katera se sme vzeti na posodo;
- h) določitev pogojev predplač za družbenike;
- i) določitev pravil, po katerih je plodovito nalagati gotovina blagajnice in rezervinega zaklada, in
- k) razpust in likvidacija zadruga.

§. 11. Vsi razglasi izhajajoči od zadruga razglašajo se po „Wiener Zeitung“ in po potrebi po primernih deželnih listih.

§. 12. Vsak družabnik je za slučaj konkurza ali likvidacije zadruga za nje zaveze porok ne samo s svojim deležem podvzetja, temveč tudi še z daljno svoto v višini onega deleža (§. 76 postave od 9. aprila in 21. maja 1873. o pridobninskih in gospodarskih zadrugah).

§. 13. Ta pravila in tako tudi vsaka njihova sprememba se vpiše v zapisnik zadrug c. k. trgovinske sodnije na Dunaji.

§. 14. Vpis zadruga preskrbeti ima prvoizvoljeno predstojništvo.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Gredoč od sv. Andreja naprej šli smo memo dveh cerkva, namreč memo sv. Magdalene in sv. Ludovika, francoskega kralja; pa bili ste obe zaprti; toraj ji nismo mogli ogledati. Po dogovoru sošli smo se zdaj z g. rojakom P. Benedičičem, in v njegovem tovarštvu podali se proti drugemu preimenitnemu svetišču, proti „Pantheon-u“. Zgodovina te zgradbe je, kakor starodavna, tako tudi velesloveča. Je ona namreč gledé stavbe najstarejša veža Božja ne le Rima, ampak celega sveta. Ozmimo se toraj tudi mi v njeno starodavnost. Pomuditi se hočemo najprej pri obliki. Nekdanjim Rimljanom priljubljene so bile posebno okrogle stavbe, za katerih izobokanje so bili oni tako umetni, da je segalo to prav pogostno celó čez meje drzovitosti. Najveličastnejši spominek tacihi stavb je „Pantheon“; on je pa ob enem tudi najbolj ohranjena zgradba starega Rima. Na čelu (Fries) njegove zunanje lope brati je (sicer uže nekako težko) starodavni napis:

M. AGRIPP L. F. COS. TERTIUM FECIT

(po naše: Markus Agrippa, sin Lucija [Lucius] vtemeljil je to stavbo za časa tretjega konzulata). Izvršitev te stavbe spada v 27. leto pred Kristusom. Agrippu bil je cesar Avgust posebno prijazen in naklonjen. Eni trdijo, da je bil tudi cesarjev zet. Gotovo pa je, da je on (Agrippa) vporabljeval svoj vpliv na cesarja v posebni prid in blagor glavnega mesta in naroda. Prvotni namen njegov bil je, pozidati maščevalnemu Jupitru veleslaven tempelj, va-nj postaviti Avgustovi kip, ter zgradbi dati cesarjevo ime. Al on (cesar) prepovedal si je to dvojno čast; toraj je Agrippa postavil v svetišče kip Julija Cesar-a in malike njegove rodbine; kipa ljubljene cesarja in svojega lastnega pa v veliki duplini zunanje lope tik vhoda. Ime „Pantheon“ (vseh bogov tempelj) izpeljujejo oni od tod, ker je bil res posvečen vsem paganskim malikam; drugi pa, ker ima okroglo, s kupljo izbokano obliko, tedaj podobo nebesnega oboka. Velikansko zunanjo lopo, do katere je peljalo nekdanj šest stopnic navkreber, zdaj pa gre pot naravnost v njo, podpira 16 orjaških stebrov iz sivkastega in rudečkastega egipčanskega marmelja. Vsak

je vsekán iz enega samega kosa; visoki so po 11 metrov. Ti stebri delajo tri ladije. V osredji stranskih dveh ste videti še duplini, kjer sta stala kipa Avgusta in Agrippe; skoz srednjo ladijo pelje vhod v znotranjo svetišče. Velika in težka bronasta vrata so še vedno ona, ki so zapirala nekdanji paganski tempelj.

Ker se nahajamo v duhu še zunaj svetišča, naj povemo, da se nekateri spodtikujejo nad malima nizkima stolpičema, katera je pod papežem Aleksandrom VIII. prizidal čelu Pantheona zidarski mojster Bernini; hudomušnim Rimljanom bila sta pa koj iz pričetka tako malo po volji, da so ju nazivali „Berninova oslovka ušesa“. Vendar, ako so se hoteli cerkvi omisliti zvonovi, moral se je zá-nje priskrbeti tudi prostor, in če se je bil eden ali več zvonikov prizidal kam drugam, bi bilo to zunanosti Pantheona še gotovo na večjo kvar.

Vstopimo zdaj v znotranje prostore Pantheona. Oj! kolika veličastnost gledé stavbe! kolika krasota gledé znotranjega kinča in dragocene oprave! Cerkev je popolnem okrogla, obok njen je velikanska kuplja. Razmere vse stavbe so: višava zidovja do obrobka (Gesims) je enaka višavi kuplje (od obrobka naprej); vsa višava od tal do vrhunca kuplje pa enaka širjavi cerkve, na vse strani baje po 42 metrov. Zidovje, to je, stene Pantheona, ima debelosti 6 metrov. Vrvnato je vanjga sedmero duplin (Nischen), ki so zaporedoma ena okroglasta, druga štiriogelna. V njih stali so nekdanj paganski maliki. Med te dupline je dalje prislonojeno ob zidu še osmero prelepih, na stebre oprtihi kapel, ki so tudi služile kot stališča za razne kipe. Po vseh teh prostorih stojijo zdaj prekrasni altariji. Poleg tega je pa svetišče opasano okrog in okrog po visokih dragocenih stebrih, stene in kupeljni obok pa oblečene v prelepi marmelj in raznovrstne zidarsko-umetne olepšave. Kakor marsikako rimsko svetišče, tudi to natančno za popisati ni. Vrh kuplje ni, kakor navadno pri stavbah te vrste, kronan s tako zvano svetilnico (Laterne); ampak prosto je odprt, nepokrit. Širjava tega okroglega okna meri poprek 8 metrov, in mogočna svitloba dohaja edino le skoz njega v znotranje prostore, ter se razdeluje tako enakomerno in harmonično po vseh delih čudapolne stavbe, da se reči zamore: povsod enaka svitloba, povsod enaka senca. Nekaki sveti, nadzemeljski mir dije po teh prostorih, ki dušo blaži, povzdiguje in krepcá. Dobrodejni čut, ki v tem svetišču prešinja človeško notranjost, se pač popisati ne dá, in najde se jih dovolj, ki trdijo, da Pantheon gledé dušnih vtisov prekosi celó vatikansko baziliko. In kar je še nekaj posebnega pri tem svetišču, je to, da se ono vidi in dozdeva vsakemu večje in obširnejše, kot je v resnici; med tem, ko je v Št. Peterski baziliki to ravno nasprotno, kar sem tudi o svojem času uže nekaj omenil.

(Dalje prihodnjič.)

Slovstvene stvari.

V spomin

dr. Jan. viteza Bleiweisa-Trsteniškega.

Spisal Jos. Cimperman.

(Dalje.)

VIII.

Dragi gospod Cimperman!

Danes pridem do Vas z važno prošnjo. Da je res važna, kaže Vam uže težka priloga, to je Koseskega

pesmi, ki Vam jih zavoljo ene na ogled pošiljam, ker jih morebiti nimate.

Kaj pa ta uvod? — boste rekli.

To-le:

Prof. Marn mi je pred odhodom na počitnice rekel, da 12. septembra je rojstvenidan Koseskega in s tem dnevom nastopi 80. leto, ter da vzlasti „Matica“ ne sme zabiti tega dné, pa „Novice“ tudi ne, katerim je Koseski daroval od 1844. leta počenši krasne svoje poezije. Krasne — pravim — in 100 dukatov zasluži premije, ki pesem naredí, da doseže njegov „Naprej slavenski jug“ (str. 104).

Ta biser Koseskega je zdaj prav a tempo in jaz ga mislim v sredo 11. septembra natisniti v „Novicah“ — a lepo bi morebiti bilo, ko bi se tej pesmi dodal primeren članek, poetično navdušen, v spomin 80. rojstvenega dneva Koseskega.

Zgodovina nam priča, da se tajiti ne dá, da mrtvo je bilo polje pesništva, ko so „Novice“ začele izhajati na dan, „Čebelica“ ni bila v stanu „nachhaltig“ delati na mladino slovensko, da bi bila začela skladati pesmi domače — ko pa je Koseski nastopil s svojo „Slovenijo“ Parnas slovenski, oživili so se hipoma logi slovenski. Cegnar, Malavašič, Jeriša, Toman e tutti quanti so začeli zlagati pesmi — in „Novice“ so imele pesniškega gradiva na kupe. In slava Koseskemu je donela vkrog in vkrog, tako, da je — marsikdo pisano gledal mojstra poezije naše. Od todi še danes „ira et studium“. To jaz vse dobro vem in pomnijo tudi vsi tisti, ki so se zanimali za literaturo slovensko od leta 1844. in dalje do 1860. leta.

Vprašam Vas tedaj, predragi prijatelj, ali ne bi hoteli Vi s svojim spretnim peresom poslaviti 80. rojstveni dan Koseskega? *)

Nemci častijo godove svojih pesnikov — hočemo mi le križem držati roké?! — — —

Prosim kmalu odgovora.

Ves Vaš

27/8. 1878.

Dr. J. Bleiweis.

IX.

Dragi prijatelj!

Od več strani sem bil uže okregan, da o moji 70letnici „Novice“ tako malo poročajo. „Propria laus sordet“, to mi ne dopušča, veliko govoriti o sebi, vsaj tudi nisem delal in ne delam zato, da me svet hvali. — Da pa vendar, (rekel bi tudi našim bratom Hrvatom še posebno na ljubo), bralci „Novic“ zvedó celi popis svečanosti na kratko, prosim Vas lepo, da blagovolite mi za prihodnje „Novice“ posloveniti (kolikor mogoče s hrvatsko, pa tudi Slovencem znano besedo) lepi popis „Napredkov“.

Ves Vaš

Dr. Bleiweis.

X.

Dragi gospod Cimperman!

— — — Ne da bi Vam hotel brisati akcente, prosim Vas le, ker „zavoljo lepšega“ se gotovo ne morejo delati, da bi blagovolili me podučiti, za kaj stoji akcent na: Têbi, mêni, Slovénom, znâl, tó, dnéh, bíl, vesêljem, kedâj, brât, gròb itd. Bo li kdo te besede drugače bral, ako stojé: Tebi, meni, bil, to, brat, grob itd.? Mi Slovenci smo nekak unicum s svojim akcentovanjem.

*) Tej srčni želji dr. Bleiweisovi sem bil ustregel in izročil je „Matičin“ odbor jubilantu krasno tiskano čestitko z gospodov odborikov podpisi.

Da je „Čebelica“ anno 1830 rabila toliko akcentov, da so vrste bile podobne črtam, na katere spod neba strele letijo, dalo se je zagovarjati s tem, da takrat so bili bralci slovenskih spisov še tako okorni, kakor otroci, ki se hoditi vadijo, potrebovali so tedaj znamenj, ki so jim kazala, kako naj naglašajo besede. Al dan danes, čemú to, kjer ni potreba? Kjer je potreba, da tudi čitatelj, ki mu ni znan metrum, prav naglaša, prav je, da se naredí akcent. Brez potrebe so akcenti, ki jih nima Rimljan, ne Anglež, ne Nemec, prave grdobe. Če se motim, prosim poduka, za katerega Vam bom hvaležen. *)

Ves Vaš

Dr. J. Bleiweis.

(Konec prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *Habsburški rod.* Spomenica, da je minulo 600 let, kar je Kranjska in Štirska združena s Habsburško vladajočo rodovino. — Slovenski mladini sestavil Ivan Tomšič, učitelj na c. kr. vadnici v Ljubljani. — Na Dunaji 1883. Natisnil in založil Karl Rauch (V Spengergasse Nr. 6) — imenuje se drobna, lična knjižica z 12 podobami, prav dobro došla vsi slovenski mladini, v spominj domoljubnih svečanosti 600letnice.

Posamezni iztisi veljajo po 10 kr. (s pošto 12 kr.), 50 iztisov 4 gold. 50 kr., 100 iztisov 8 gold., 500 iztisov 35 gold., 1000 iztisov 60 gold.

Slovansko slovstvo.

* Gosp. J. Lego (Čeh, ki zna tudi jako dobro slovenski, in je obhodil tudi kranjsko deželo, a zdaj uraduje v muzejni knjižnici Pražki) popisal je kraje naše po česki ter misli skoro izdati svoj spis, posvečen národu slovenskemu, pod napisom: „Obrazi iz Kranjskega“. Po besedah našega prijatelja, ki je imel priliko, pregledati nekoliko njegovega českega rokopisa, ne dvomimo, da bodo ti izvrstni „obrazi“ (popisi) jako prijali slovenskemu čitateljstvu zlasti po Kranjskem.

* *Ljudevita Tomšiča izbrane izvirne pripovjesti hrvatskoj mladeži.* Prvi zvezak. U Zagrebu. Naklada knjižare Mučnjaka i Senftlebena. 1883 — imenuje se lična, nad 90 strani obsegajoča knjižica s podobami. — „Sadržaj“ kaže nam sledeče povesti: Dogodjaji u Vrbovu selu. — Strah u pivnici. — Sreća u nesreći. — Kriepost ne poznaje osvete. — Dobra Barica i šolski praznici. — Žica je pukla. — Lukava prevara. — Blago za blago. — Zašto mrzi pas mačku, a mačka miša. — Prevejani Jankić. — Istina dojde na vidjelo. — Dobri Ivica. — Na dušni dan. — Uspomena na 9. studenoga 1880. — 29. srpanj godine 1845 (povjestnička crtica).

Gorko priporočamo lično knjižico naši mladini, pa tudi starišem, učiteljem in bralnim društvom, posebno še zato, ker je lahko berilo najbolj pripravno, soznati nas z razlikami med slovenščino in hrvaščino in nam po tej poti polajšavati vsako občenje s soslednim nam bratovskim narodom hrvaškim. — Cena trdo vezani knjižici je 70 kr.

*) To je pisal dr. Bleiweis, kritikujóč neko pesem. O njega antipatiji proti akcentu primerjaj list *moir* V.